

## Discussion ved Landhuusholdningselskabets Møder.

Mødet d. 3die Februar 1858.

Conferentsraad Forchhammer indledte Discussionen over Spørgsmaalet:

„Under hvilke Betingelser er det muligt med „Fordeel at pumpe Vand fra en Dybde af 12' under „Jordoverfladen, for at benytte det til Overrisling „af Hedesletter og Enge?“

idet han fremhævede at det gjaldt Besvarelse af de to Spørgsmaal:

- 1) Hvad kan det koste at løfte et vist Qvantum Vand en given Høide op af Jorden? og
- 2) hvad Priis tør vi betale for at løfte Vand op fra et Sandlag til Engblanding?

Inspecteur Golding vilde meddele, hvad han havde kunnet faae sanlet til Dplysning om det første Spørgsmaal: Sandlagene indeholde c.  $\frac{1}{3}$  Rumfang Vand og ligge 10—12' under Jordens Overflade efter det af Conf. Forchhammer i forrige Møde Meddeelte. Efter Erfaring fra Boringer i Nærheden af Kjøbenhavn kunde det ikke antages Andet, end at Vandet i Borehullet, om det end fra først af kun stod 12' under Overfladen, vilde synke under Pumpningen; man maatte alt-  
jaa for Sikkerheds Skyld hellere regne Høiden hvortil Vandet

skulde pumpes til 20'. Den Arbeidsmængde, der svarede til 1 Hests Kraft, kunde løfte 14000 Edr. Vand 10' høit i 24 Timer eller 7000 Edr. 20' i 24 Timer. Fra Søborg Mose havde Vandværnet sat Vand over en Eng for at iagttage hvilken Indflydelse det vilde have paa Vandets Bessaffenhed; daglig strømmede 60000 Edr. derover, men kun 20000 Edr. løb igjen af, Resten var tabt for Vandværnet og Vandets Bessaffenhed forblev uforandret. Engens Areal var saa stort, at 3—4000 Edr. Vand tabtes pr. E. Land. Regnes derefter 3500 Edr. Vand som nødvendigt til Overrisling af 1 E. Land Eng, vilde altsaa 1 Hests Kraft kunne forsyne 2 E. Land Eng med Vand fra underjordiske Sandlag i 20' Dybde.

Anvendtes Dampmaskine til Pumpning vilde man kunne regne at der til hver Hests Kraft forbrugtes  $\frac{1}{3}$  E. Kul à 12 Mk. i Løbet af 24 Timer. Kulforbruget vilde altsaa være for 2 Mk. pr. E. Land at overrisle i et Døgn.

En Dampmaskine paa 16 Hests Kraft vilde saaledes fordre c. 5 E. Kul i 24 Timer og kunne løfte 112000 Edr. Vand 20' høit. Væxtperioden antages at være i 7 Maaneder eller 210 Dage og Vandingen forudsættes, for at have et bestemt Udgangspunkt, at maatte gjentages hver 7de Dag gjennem hele Væxttiden.

En 16 Hests Dampmaskine med Pumpeværk kan antages at koste c. 10000 Rdl. Udgifterne ville da omtrent blive følgende:

6½ Rente og Amortisation af Anlægs kapitalen . .	600 Rdl.
5 E. Kul daglig, à 2 Rdl., i 210 Dage . .	2100 "
Vasning af Maskinen anslaaes til . . . . .	300 "

tilsammen 3000 Rdl.

Med et Vandforbrug af 3500 Edr. pr. E. Land hver 7de Dag eller 500 Edr. om Dagen vil der saaledes kunne vandes 224 E. Land, og hver E. Land koste aarlig at vande c. 13 Rdl. 2 Mk.

En Vindmølle, som koster 3500 Rdl. at anlægge, anslaaes til at kunne arbejde med 3 Hestes Kraft i 200 Dage af Aaret, Sommer og Vinter tilsammen. Den vil daglig i Gjennemsnit kunne løfte 21000 Edr. Vand 20 Fod høit, der er Vandforraad for 42 Edr. Land under de ovenfor antagne Betingelser. Et Bassin for 2 Dages Vandforraad eller 42000 Edr., som vel idetmindste er nødvendigt til Udjevning af Vindpumpningens Ulighed, anslaaes til en Beføstning af 3500 Rdl. Udgiften vil da stille sig saaledes:

68 Renter og Amortisation af Anlægsca- ptalen til Mølle og Bassin	
7000 Rdl. . . . .	420 Rdl.
Basning af Møllen . . . . .	100 "
	—————
	tilsammen 520 Rdl.

som fordeelt paa 42 Edr. Land vilde udgjøre en aarlig Udgift af 12½ Rdl. pr. E. Land.

Forjaaviddt man kunde undgaae at anlægge Bassinet f. Ex. ved allerede at have et naturligt Reservoir, vilde denne Methode have sine Fortrin, idet Beføstningen da kun blev c. 7½ Rdl. pr. E. Land, medens paa den anden Side, hvis et større Bassin, end det ovenanførte behøves, Fordelen vil blive paa Dampmaskinens Side. Lillige maa man ikke glemme, at de 200 Arbeidsdage ere fordeelte paa hele Aaret og altsaa ogsaa paa Vintertiden, hvor der ingen Brug er for Vand.

Profesør Jørgensen: Angivelserne over den til Overrisling fornødne Vandmængde ere saa og usikre. Han skulde efter en fransk Kilde\*) anføre de nyeste han kjendte reducerede til dansk Maal, med runde Tal. Der gives i Døgnnet paa:

Stærke Jorder.	1100 Edr. Vand hver 15. Dag i Væxtperioden.
Skjørleer.	1800 " " 12. " "
Leerblandet Sand.	1800 " " 10. " "

\*) Le Genie rural par J. A. Grandvoinet. Paris 1857.

Almindeligt Sand.	1300	Idr.	Band	hver	7.	Dag	i	Bøgtperioden.
Kalksand.	3800	"	"	"	8.	"	"	"
Mergel.	2250	"	"	"	10.	"	"	"

I den derpaa følgende Discussion deltog: Professor, Forstdocent Hansen, Jægermester Brun, Kammerherre Wichfeld, Candidat Baupell og Justeermester Thomsen. Der fremhævedes paa den ene Side at paa reen Sand vilde en Overrisling ikke kunne bringes istand undtagen Overfladen var bedækket med Grønsvær, medens der dog paa den anden Side gjordes opmærksom paa, at Sandjord uden nogensomhelst Vegetation hos os er meget sjelden, idetmindste findes dog L yng, og naar Sandfladerne kunne bedækkes med L yngtorv vil Bortfyllingen af Vandet kunne forhindres, og en Engvegetation forberedes. Med Hensyn til Udbyttet af Hø paa Overrislingsenge anjaaes 7—8000 Pd. som Maximum under vore Forhold, men som dog sjelden naaedes. Hvorvidt Enganlæg paa Heder af hiin Beskaffenhed kunde betale sig, kunde ingen af de Tilstedeværende udtale nogen Mening om, da de manglede Localerfaring.

Mødet d. 17de Februar.

Professor Jørgensen indledte Discussionen over Spørgsmaalet:

„Hvorvidt staae de senere Aars Priser paa Landeiendomme og Forpagtninger i det rette Forhold til den Indtægt disse bringe Landmanden?“

Idet han gjorde opmærksom paa at hvor ønskelige end høie Priser paa Landeiendomme vare for Staten som for Eierdomsbesidderne, saa er det dog altid kun under Forudsætning af, at de staae i det rigtige Forhold til Indtægterne de give. Altfors opskruede Priser tyde paa Ubetænksomhed i Handel og Wandel, ligesom uforholdsmæssige Forpagtningsafgifter paa Ubefindighed baade fra Forpagterens og Eierens Side; den Sidste staaer sig i Langden bedst ved en jevn Afgift, baseret paa det virkelige Areenudbytte.

Noget almeengjældende Norm for den Kjøbesum eller Afgift, der bør ydes for Jorder, kan naturligviis ikke gives; saadant maa bestemmes efter mange locale Forhold. Isærdeleshed bør ved en Landeiendoms Burdering tages tilbørligt Hensyn til det Culturtrin, hvorpaa den befinder sig og til den store Forskjel i Udbyttet af velcultiverede Jorder, liggende i Egne, hvor Communicationen formedelst gode Veie er let, paa den ene Side — og af raa, udyrkede Jorder og i mindre begunstigede Egne paa den anden Side, noget, som vistnok ijeldent tages tilbørligt i Betragtning ved Værdiansættelser.

Et paa de faktiske Forhold grundet Taxationsystem er i denne Sag af den største Betydning. — Taleren opfordrede Medlemmerne til at yttre sig, idet han er forvisset om, at deres rige Erfaring kunde yde gode Bidrag til Spørgsmaalets Løsning.

Kammerherre Sehested Juel har længe beskæftiget sig med Administrationen af Landeiendomme, dog meest paa Andres Vegne, idet han herved bemærkede, at Forpagtningsafgifterne paa hans egne Eiendomme ere temmelig lave i Sammenligning med hvad saadanne nuomstunder pleie at være. Det er hans Overbeviisning, at de i de sidste 6—7 Aar udførte Taxationsforretninger ere alt for opskruede. En Afgift eller Rente af 16—17 Rd. pr. Td. Land er det i en Nærrelse umuligt at præstere; ved indtrædende uheldige Omstændigheder er Forpagteren eller Dyrkeren udjat for at ødelægges, hvorved ogsaa Eiendommen vil lide meget. Han finder det meget beklageligt, at man alt for ubetænksomt har overvurderet Jordernes Udbytte.

Kammerherre Wichfeld yttrede sig over den Maade, hvorpaa Forpagtningsafgifter præsteres, det være sig i Penge, Korn eller andre Naturalpræstationer, og anseer det vigtigt at finde den bedste Maalestof for Afgiftsydelsen. Især i de sidste Aar har Spørgsmaalet dreiet sig om, hvorvidt Afgiften helst skulde fastsættes enten i Korn eller Penge. Det synes rigtigst, at holde sig til Korn alene, ydet efter Capitelstaxten. I Alminde-

lighed foretrække Forpagterne, at faae den største Deel af Afgiften fastsat i et vist Pengebeløb, noget, der er betænkeligt.

Proprietair Valentiner: En Landeiendoms Capitalværdi bestemmes fornuftigviis, idet man udfinder Nettoudbyttet, efter Fradrag af alle Driftsomkostninger, og multiplicerer det med 25, forudsat, at man ønsker 4 pCt. af sine Penge. Men det er bekjendt nok, at man under de sildigere Aars heldige Conjuncturer har fundet det meget lettere, at ansætte 1 Tonde Land til Capitalværdi af først 200 Rd., siden 300, 400, 500 ja 600 Rd.; ja at Letfindigheden er gaaet saa vidt, at man sagde: Er Nabogaarden 300 Rd. værd pr. Td. Land, saa er min det ogsaa, uden at der tages Hensyn til de paa Eiendommen anvendte Culturarbeider, ei engang til Jordens oprindelige Bonitet. Saaledes have Mange overtaget Eiendomme til en Værdi, som paa ingen Maade kan forrentes af Dverffudet; og derimod kunde ei indvendes andet, end at Bedkommende have en maadelig Rente af deres Penge, saafremt det, at kjøbe var det samme, som at betale. Men vi see bestandigt, at de Fleste, som kjøbe, kun udbetale en ringe Sum og skylde Resten bort til Andre, og at netop de, der have drevet Eiendommene høiest i Veiret, ere de, som betale mindst. — Hvor skadelig en saadan overdreven Afbenyttelse af Krediten er i andre Retninger, have vi netop seet i denne Tid; Følgerne af letfindige Landeiendoms-handeler ville ogsaa meget snart komme tilsynne, og ei gaae af uden Rystelser, kjøndt de fleste Eiendomme i Danmark ere i faste Hænder.

Denne letfindige Handel med Landeiendomme befordres i høi Grad af upaalidelige Taxationer, som jeg neppe behøver at optælle, da de ere Enhver bekjendte; dog vil jeg nævne et Par meget paafaldende Exempler paa, hvorledes man benytter Taxationer i smudsige Diemed og finder villige Taxationsmænd dertil. Saaledes blev i Efteraaret ved offentlig Auktion en Eiendom med falsdefærdige Bygninger og uculativerede Jorder solgt for 14,000 Rd., og nogle Dage efter taget til 22,000 Rd., for at der kunde faaes et Laan paa

14,000 Rd. deri, naturligviis i Forventning af, at kunne sælge denne Eiendom med Fordeel igjen. Ligeledes blev en Eiendom kjøbt for 80,000 Rd., som beviisligen ei har kunnet forrente denne Sum i de sidste meget heldige Aar; dog blev faa Dage efter denne Eiendom taget til 120,000 Rd. for at et Laan af offentlige Midler kunde erholdes deri.

Der er al mulig Opfordring til at standse et Uvæsen, der maa betegnes som mere end urigtigt, snarere uredeligt, da mange godtroende eller slet underrettede Mennesker derved føres i Lulffe, deels ved at kjøbe, deels ved at udlaane Penge, og det forekommer mig, at Staten kunde forlange, hvor der er Tale om Umyndiges eller offentlige Midler, eller overalt, hvor offentlig Auktion er afholdt, deels, at Taxationen ei gaaer til en høiere Sum, end der virkelig er givet for Eiendommen, deels at der tages tilbørligt Hensyn til de Indtægter og det Overskud, der virkelig er indbundet af Eiendommen. — Denne Tanke fører igjen til det Ønske, at Landmændene vilde holde bedre Bøger og føre nøiagtigere Regnskaber end det i Almindelighed finder Sted, saaledes, at der, naar Laan attraaedes, ved de forløbne Aars Regnskaber kunde godtgjøres, hvor stor en Sum Eiendommen hidtil har kunnet forrente. Prioriteterne vilde da rigtignok blive mindre, men desiffkrere, og Kjøberne mere solide Folk.

Jægermester Fønnesbeck. Og saa efter hans Erfaring vare Eiendomspriserne i de sidste Aar alt for høie. I Henseende til Forpagtningsafgifter vilde det være ønskeligt, at udfinde et passende Forholdstal. Forst maatte da afgjøres, hvor stor Indtægt Dyrkeren bør have for at kunne leve og erholde et anstændigt Bederlag for sit Arbeide. Der maatte vel kunne udfindes — efter Bruttoværdien af Jorderne og ved almindelig god Drift — et passende Procenttal. Taxationerne ere som oftest feilagtige. Driftsomkostninger, Skatter, Tiender etc., der kunne udgjøre 50 pCt., bør forlods fradrages. Dernæst maatte afgjøres hvormeget der af de resterende 50 pCt. bør komme Eieren, og hvormeget Forpagteren tilgode.

For en Bondegaard paa 60 Tdr. Land, der heift er 10,000 Rd. værd, er stundom givet 20,000 Rd., en Sum, som den ikke i Tidens Længde kan forrente.

Forholdene stille sig noget anderledes for større Gaarde — paa 300 Tdr. Land og derover — end for de mindre. Ved Forpagtninger af Gaarde paa c. 300 Tdr. Land kunde maafee Reenudbyttet deles saaledes, at Eieren og Dyrkeren erholdt hver især 25 pCt.; paa Gaarde med 400 Tdr. Land Eieren 30 pCt. og Brugereren 20 pCt.; paa Gaarde med 500 Tdr. Land Eieren 35 pCt., Brugereren 15 pCt.

Prof. Hansen (Forstdocent) har havt riig Leilighed til at overbevise sig om Taxationsforretningernes Upaalidelighed. Man bekymrer sig ikke om at udfinde det virkelige Overflud af en Eiendom. — Fra Regieringens Side er det neppe muligt at træffe positive Foranstaltninger til dette Anliggendes bedre Ordning. — Hvis der forlods skulde fradrages 50 pCt. som en Eiendoms Byrder, vilde Taxatorerne sikkert anslaae Foldene 2c. saameget høiere. — Taxationerne ere altsor meget Skionsjag og bidrage ei lidet til at udbrede Demoralisation. Selv Mænd, der iøvrigt ere aldeles respectable, lade sig ved disse Forretninger alt for meget lede af individuelle Anskuelser og personlige Hensyn. Til at modvirke saadant, er neppe andet forhaanden, end at den samvittighedsløse Færd, der ofte vides i Udførelsen af et saa vigtigt Tillidshverv, af Opinionen bliver stemplet som den fortiener.

Hvis Brugereren af de store Eiendomme skulde noies med et mindre Procenttal, da maatte disse betales dyrere, noget, der netop ikke i Almindelighed er Tilfældet. — Som oftest gøres der meest ud af den mindre Eiendom, hvor saa meget afhænger af Brugerens personlige Arbeide. — Et almindeligt giældende Forholdstål lader sig neppe bestemme ved Bortforpagtninger. — Det var ønskeligt at saae afgjort, hvorledes Kornværdien rigtigst bestemmes i de Tilfælde da Afgiften skal ydes efter denne Værdimaaler.



Jægermester Fønnesbeck replicerer og yttre bl. a. at den Omstændighed, at de større Eiendomme ere i Handel og Wandel forholdsviis de billigste, beroer paa Folks oekonomiske Vilkaar. Det er kun Faa, der kunne disponere over 1—200,000 Rb. til at kjøbe en Eiendom for, og disse Kapitalister ville helst have deres Renter i rede Penge.

En Arbeidsfortieneste maa kunne beregnes. I Calculen maa optages noget Vist til Driiftsomkostninger; til Dyrkeren, at leve af; dernæst maa Overskudet udfindes. For Brugerens af en almindelig Bondegård kan vel ansættes som en passende aarlig Indtægt 500 Rb.; for en Forpagter paa en Gaard med 400 Tdr. Ld. 2000 Rb., med 500 Tdr. Ld. 2500 Rb.; hvad der jo vistnok er en aldeles vilkaarlig Ansættelse. — Hvad angaaer Udelsesmaaden, da formenes det rettest, at Afgiften ansættes Halvdelen i Kornværdi, den anden Halvdeel i rede Penge. Forpagteren vil da kunne have en billig Fordeel af gode Conjuncturer; — Kornet bør ydes efter hvert Aars Capitelstart. — Det vil ved Taxationer være vanskeligt at faae alle Udgifter og Byrder paalideligt oplyste. — Hvis Taxationer ikke ere foretagne som de bør, da er det vist snarere Følge af Mangel paa Indsigt og Dygtighed, end paa god Villie.

Propriet. Valentiner minder om, at Indtægten af et Avlsbrug haves deels af Sæden, deels af Fedevarer, og at skundom de sidste — hvad just nu er Tilfældet — betales godt medens Kornpriserne ere flauere.

Prof. Hansen indrømmer, at mindre Eiendomme betales forholdsviis høiest af den Grund at Concurrenzen af Kjøbere til saadanne er større og Fortienesten af det personlige Arbeide her er af overveiende Betydning. — Den intelligente Forpagter paa en større Gaard vil ei blot kunne leve med Familie, men ogsaa efterhaanden opjæmle et Overskud. — Det er iøvrigt ei blot paa Landet, men ogsaa i Kjøbstæderne, at der tageres for høit.

Taleren er ganske enig i, at der bør lægges mere Vægt paa Regnskabsvæsenet, som er af stor Vigtighed i flere Ret-

ninger, bl. a. til at udfinde det virkelige Udbytte og Overflud. — Ved Taxationer spores en almindelig Tilbøielighed til hellere at vurdere høit end for lavt idet man af en misforstaaet Humanitetsfølelse gjerne lempet sig efter den laansøgende Giers Dnske og Trang.

Det fremgik saaledes af Discussionen som et almindeligt anerkjendt Factum, at det rette Forhold allerede forlængst var hævet idet Grundrenten langt havde overstegit de Grændser, indenfor hvilke der levnes Dyrkerne den nødvendige og billige Arbejdsfortjeneste, og fremhævedes som de Aarsager der meest virksomt havde fremkaldt dette Resultat: 1) den store Concurrence om Erhverv ved Landvæsenet, 2) Handels speculationer i Landeiendommene og de deraf opstaaede Svindlerier, der begunstigedes af 3) Letheden ved at erholde Penge midler til Disposition i Forbindelse med 4) de meget ofte upaalidelige Taxationsforretninger, og maatte man hertil føie, som en Omstændighed, der navnlig for Forpagtere i de senere Aare havde bidraget til at reducere, vel endog aldeles opsluge deres Arbejdsfortjeneste, at der ved Forpagtningsafgiftens Ansættelse jevnlig er etableret et for Dyrkeren høist ugunstigt Misforhold imellem Præstationer i Naturalprodukter og i Penge.

At den tilstedeværende Concurrence fremkalder Nedsættelse af Arbejdsfortjenesten, er en ligesom Følge af Sagens Natur og i sig selv ingen Ulykke idet den paa den anden Side fremtvinger Udviklingen af Dyrkerens intellektuelle og physiske Kraft og lokker Capitaler til Landvæsenet, som Hjælpemiddel til at forøge Arbejdsfortjenesten; men naar den drives til den Yderlighed, at den væsentligt igjennem illusoriske Beregninger bedrager Dyrkeren for Midlerne til hans Existens, saa er den visse Følge deraf Ruin saavel for Arbejdsfortjenesten som for Grundrenten; thi ovenpaa en unaturlig Spænding følger nødvendigviis en Slappelse, der vil blive saameget langvarigere, som Dyrkeren for at existere, om end kun til en Tid, bliver nødsaget til at vinde sin nødvendige

Existens ikke igjennem sit Arbeide, men igjennem Eiendommens Forringelse, o: paa Grundrentens Beføstning.

Paa en Tid, hvor Landvæsenet har kunnet glæde sig ved de lykkeligste ydre Betingelser, bære uidentvilt de antydede illusoriske Beregninger Skylden for den alvorlige Kræftskade, hvoraf Landbostanden for endeel lider og som desværre allerede er saa forgrenet, at den neppe vil lade sig helbrede uden Kniv og Operation, der vil komme mange Jorddyrkere dyrt at staae. Om end Concurrencen kan have gjort Legemet modtageligt for Giften, saa kunne Landmændene ikke frikjendes for at have omgaaedes den med stor Ubesindighed og Uforsigtighed; thi hine illusoriske Beregningers Almindelighed kan kun forklares af en ligesaa almindelig Mangel hos Landmændene paa et ordentligt, let overføueligt Regnskab over deres Bedrifts Indtægter og Udgifter. Landmændene have derhos tilladt Markstrigere og Jobbere at blande sig i deres Selskab, hvor de Intet have at gjøre, og de have ikke gennemskuet disse Mennesker og deres Færd, at de speculerede i Landmændenes Mangel paa Regnskab, Mangel paa Omsigt og Begreb, og de have saaledes tilladt dem ei blot at undergrave og udhule den Grundvold, hvorpaa de skulle bygge deres Existens, men ogsaa at bejvige Landvæsenet for betydelige Capitaler, der ellers vilde begrundet den Enkeltes Lykke og bidraget til Landvæsenets Held og Udvikling.

Dette Uvæsen har været en meget frugtbar Planteskole for vanvittige Contracter, og herfra har Skaden for en væsentlig Deel udbredt sig med en saa forbausende Kraft, at de senere Aar neppe har nogen Transaction i Landeiendomme at opvise, hvor ikke Skaden er kjendelig. Det er en Selvfølge at den viser sig virksomst der, hvor Subsistensmidlerne ere mindst tilstrækkelige, og Conseqventsen deraf er den, at Landmænd yderst ubesindigt have brugt og derfor misbrugt det ellers ubestridelige Gode, de senere Aar have tilbudt dem i Lethed med at skaffe de fornødne Penge, og det er netop her at de upaalidelige Taxationer indtage deres meest fremragende, men

ogjaa deres farligste Plads. Kan det end ikke nægtes, at der ved disse af og til kan opstaae Mistanke om Svig, saa tør det dog neppe constateres, at dette er almindeligt; Upaalideligheden er vistnok mindre en Folge af Mangel paa redelig Villie, end et Resultat af de samme Factorer, som hidføre de uholdbare Contracter, nemlig Mangel paa ordentligt Regnskab, paa Omsigt og Dømmekraft. En Eiendoms Indtægter lade sig med stor Føielighed beregne, men der hører Erfaring og Dømmekraft til at beregne dem rigtigt og tillægge Jordens Bonitet, Cultur og Veliggenhed samt øvrige Forhold den rette Betydning, hvorimod det altid er vanskeligt, paa Commando at finde den Måske Udgifter, der flæbe ved et Agerbrug og hvis hele forbausende Sum først fremtræder af et ordentligt Regnskab.

Det blev i denne Retning fremhævet, som Resultat af flere Beregninger, at under almindelige lønnende Forhold, 1 Td. Hartkorn beregnet til henimod 10 Td. Land, og Produkterne i Forhold til 4 Rd. for en Td. Byg, vilde, naar Eiendommen var i almindelig Cultur og saaledes de nødvendige Grundforbedringer foretagne, samtlige Skatter til Stat og Commune, Tiender, Saaesæd, deri indbefattet Klover og Græsfrø, og Assurance løbe op til 20% af Eiendommens Brutto-Indtægt, medens Driftsomkostningerne, derunder indbefattet alle Udgifter, der ere nødvendige til Jordens Afbenyttelse ved Dyrkning, men ikke Dyrkerens eget Underhold med Familie, ikke kunne anslaaes til ringere, endogsaa med Dekonomie, end til 30% af samme Indtægt. Disse Forhold skulde efter Beregningerne vise sig noget nær gjennemgaaende for alle Eiendomme, den mindste med den største, naturligviis med den Begrændsning, at paa tiendefri Jord vil den Fordeel, deraf flyder, være at beregne Jorden til Fordeel i Grundrenten, og ethvert Agerbrug saaledes betinge en Rabat af c: 50% af sin Brutto-Indtægt for overhovedet at bestaae og fortsættes i usvækket Virksomhed, forinden der kan blive Spørgsmaal

om Arbejdsfortjeneste for Dyrkeren eller Grundrente af Eiendommen.

Det foreliggende Spørgsmaal angaaer saaledes egentligt kun de sidste overskydende 50% af en Eiendoms Brutto-Indtægt og navnligt disses rette Fordeling imellem Eier og Dyrker, mellem Grundrenten og Arbejdsfortjenesten. Om det end fremgaaer af den almindelige Bevidsthed som en ubestridelig Kjendsgjerning, at Forholdet i de senere Aar er stillet særdeles ugunstigt for Dyrkeren, saa er det dog neppe muligt at besvare Spørgsmaalet om det rette Forhold med en til alle Tider og overalt gyldig Formel; thi til Bedømmelsen heraf ere mange Factorer nødvendige, saasom Concurrencen, Conjuncturerne, den almindelige Velstand, Dyrkerens forskjellige Stilling, der ifølge deres Natur ikke lade sig gribe i bestemte Talsforrelser og derfor heller ikke kunne sættes som Led i en Beregning. Men dette tør med Bestemthed siges om Forholdet i Almindelighed, at da Jorden kun har Værdi som Erhvervskilde for Mennesket ved dens Dyrkning, saa maa Fordring paa Arbejdsfortjeneste prævalere Fordring paa Grundrente fordi Arbejdet er Betingelsen, uden hvilken ingen Grundrente kan gives, og skal der bevares den fornødne Intelligents og Formue for Landvæsenet, hvoraf igjen en passende Grundrente er betinget, da kan Dyrkerens Berettigelse til Løn for sit Arbejde ikke indskrænkes yderligere i Landvæsenet end i noget andet Erhverv; han maa fornøstigtviis og billigviis have Ret til at forlange, at han kan erhverve det Fornødne til sit og Familiens anstændige Underhold overeensstemmende med den Stilling han indtager i Samsundet, og de Fordringer Erhvervet stiller til Indhaveren. Hvor meget dette Fornødne bør være, lader sig, som foran paaviist, neppe i Almindelighed formulere, men da Udsættets Størrelse og Godhed, med behørigt Hensyn til Sæder og Skikke, som Tiden fører det med sig og som den Enkelte ikke efter Behag kan beherske, vil være det Moment, der i Reglen betinger saavel Dyrkerens Individualitet som hans Samsundsstilling, saa lader der sig maaskee dog til

Orientering og Veiledning opstille Forholdstal, der vel ikke ville være almeengyldige, men dog med nogen Modification efter Omstændighederne ville betegne Forholdet indenfor dets sædvanlige Svingninger. Det tør saaledes maaskee forudsættes, at for de mindre Agerbrug, fra den Huusmand, der har saamegen Jord, at han kan siges at have et Avlsbrug, indtil Gaarde paa 2 à 300 Td. Land, vil Dyrkeren ikke indtage en tilfredsstillende Stilling med en mindre Arbejdsfortjeneste end 25% af Brutto-Indtægten, foruden den Formindskelse i Driftsomkostningerne, han ved sit og Families legemlige Arbejde kan tilveiebringe, og Netto-Overskuddet vil saaledes være at dele lige mellem ham og Grundrentens Indhaver, medens Forholdet ved de større Avlsbrug kan stilles gunstigere for Grundrenten fordi Netto-Overskuddet er større i Forhold til Dyrkerens Fornødenheder, og vil en Arbejdsfortjeneste af 20%, paa meget store Avlsbrug maaskee endog af 15% af Brutto-Indtægten, være tilfredsstillende for Dyrkeren, saa at Grundrenten her kan sættes til respective 30 og 35% af Brutto-Indtægten.

Det fremgaaer heraf, hvad der ogsaa stemmer med den almindelige Bevidsthed, at den større Eiendom er fordeelt-agtigere end den mindre, og at dette ikke saameget resulterer deraf, at den større kan drives med færre Omkostninger, som deraf, at den tilføder en anden Fordeling imellem Arbejdsfortjeneste og Grundrente. Det kan ikke herimod erindres, at Erfaringen dog godtgjør at de mindre Eiendomme betales dyrere; thi hvorvel denne Kjendsgjerning er ubestridelig, saa er dog en Eiendoms Salgsværdi ingenlunde et congruent og udtømmende Udtryk for dens Værdi som Erhvervsfælde, og Salgsværdien paavirket af mangehaande Omstændigheder, deriblandt navnlig disse, at jo større Pengemidler der udfordres til en Eiendoms Erhvervelse, desmindre bliver Concurrencen, og medens Spørgsmaalet ved de større Eiendomme i Reglen er rettet paa en fornuftig og lønnende Anbringelse af en betydeligere Kapital med bestemt Fordring paa Rente af samme,

er Maalet ved de mindre nærmest det, at erhverve sig en Livsstilling, og da Eier og Bruger her jevnligt forenes i een Person, samles Hensynet til Arbeidsfortjeneste og Grundrente uden at udskilles under det fælleds Synspunkt, at Capitaler, der ellers vilde være utilstrækkelige, kunne ved at anbringes i et Agerbrug, fremskaffe i Forening med Arbeide de nødvendige Subsistensmidler for en Familie.

Ved at anvende de her vundne Resultater, som Factorer i Opgjørelsen af det ved de senere Aars Transactioner i Landeiendomme stillede Forhold mellem Arbeidsfortjenesten og Grundrenten, vil det neppe kunne drages i Tvivl, at det rette Forhold er betydeligt forrykket til Skade for Dyrkeren, og vort Landbrug synes desværre herefter at have en farlig og for Mange ødelæggende Crise i sørgelig Udsigt. —

I Forbindelse hermed staaer Spørgsmaalet om Betydningen for Agerbruget af det ogsaa i de senere Aar betydeligt udvidede Princip, at convertere Grundrenten, navnlig hvor den er i Form af Afgift, til Naturalpræstationer; idet Erfaringen har viist, at selv hvor der under almindelige Omstændigheder syntes at være etableret et fornuftigt Forhold imellem Arbeidsfortjeneste og Grundrente, dog dette Princip's hensynsløse Anvendelse har hidført Resultater, der have ligget udenfor Beregningen, hvorpaa Forholdet var bygget, og disse navnlig til stor Disfaveur for Arbeidsfortjenesten. Principet selv, naar det anvendes med Omsigt, er uidentivl baade hensigtsmæssigt og billigt for at regulere uberegneede Conjunctioners Fluctuationer; thi saavist som Landbruget er et Erhverv, hvori baade Capital og Arbeide gjøre Indskud, saavist er det billigt at Conjunctionernes Chance, der ligge udenfor den baserende Beregning, deles imellem begge. Men naar Principet i Reglen kun anvendes i noget Omfang ved temporaire Contracter, altsaa hvor enkelte Aars Conjunctioner kunde have meget betydelig Indflydelse uden at der gives Tid til, efter Contractens Varighed, at denne Indflydelse kan neutralieres af en kommende Tid, og naar Converteringen i Almindelighed kun foretages i

Byg eller anden Sæd efter Capitlet, saa er det for at tilveiebringe et billigt Resultat nødvendigt at tage Hensyn til saavel det Converteredes Forhold til den virkelige Produktion, at denne ikke overstiges, som til de forskjelligartede Kilder, hvoraf et Landbrugs Indtægter flyde, og som ikke alle ere commensurable med Sæd in natura. Alle disse Forhold vel overveiede og navnlig i Betragtning af at i ethvert velindrettet Agerbrug omtrent Halvdelen af Indtægterne flyde igjennem Besætningen i Form af Penge og den anden Halvdeel i Form af Sæd, synes Converteringsystemet, med fornødent Hensyn til begges Indskud i Erhvervet, ikke let at burde bringes i Anvendelse paa den sædvanlige Maade, med Sæd efter Capitlet, ud over Halvdelen af Afgiften eller Grundrenten.

---